

Školské a cirkevné pomery na Kysuciach odstúpených Poľsku v roku 1938

Pavol Matula

Po Mníchovskej dohode na jeseň roku 1938, keď si voči oslabenej ČSR uplatnilo svoje územné nároky nacistické Nemecko, prihlásilo sa o slovo aj Poľsko. V októbri zabralo Tešínsko a v novembri časti severných Kysúc, Oravy a Spiša. Pokiaľ ide o obývané územie, na Kysuciach sa to dotklo obcí Svrčinovec, Čierne, Skalité a osady Klín.¹

Keďže poľské oficiálne kruhy pred delimitáciou a počas nej ubezpečovali, že ide len o drobné hraničné úpravy, dôležité pre Poľsko z hospodársko-strategického hľadiska a nedávali do popredia argumenty opierajúce sa o teórie etnického pôvodu tamojšieho obyvateľstva, slovenská strana sa spočiatku domnievala, že slovenčinu v školách i v kostoloch bude možné udržať.

Pred hraničnou delimitáciou na jeseň 1938 vyzerala situácia pre pôsobenie slovenských učiteľov a duchovných ešte relatívne nádejne. Začiatkom novembra sa nitriansky biskup dr. Karol Kmeťko obrátil na poľského primasa kardinála a poznaňského arcibiskupa Augustyna Hlondu s prosbou, aby sa pričínil, že by na farách v Čiernom a Skalitom, ktoré majú pripadnúť Poľsku, „*tak duchovní správcovia ako aj doterajší učitelia mohli zostať, a aby tak v kostoloch ako aj v školách jazyk slovenský mohol byť aj naďalej používaný*“.² Kardinál Hlond jeho žiadosť postúpil katovickému biskupovi Stanislawovi Adamskému ako apoštolskému administrátorovi odstúpeného územia. Ten biskupa Kmeťka informoval, že „*v predmetnej veci zakročil na úradných miestach a obdržal uistenie, že vládne kruhy poľské nemienajú odstrániť duchovných a učiteľov, ktorí sú na odstúpenom území, jestli sa tí neprevinia proti zákonom poľským.*“ Kardinál Hlond biskupovi Kmeťkovi tiež doporučil, „*aby sa vládne kruhy v tejto veci dali do styku s vládnymi kruhmi poľskými vo Varšave*“³

Pár dní po obsadení územia však skutočnosť vyzerala úplne inak. Slovenské učiteľské sily v Svrčinovci boli 9. decembra 1938 prípisom západotešínskeho školského inšpektora

¹ Bližšie pozri: MATULA, Pavol. Zabratie severných Kysúc Poľskom v roku 1938 a ich navrátenie Slovensku v roku 1939. In *Zborník Kysuckého múzea v Čadci*, 2009, č. 12, s. 151-170; ŽILINČÍK, Ivan. Obsadenie časti Kysúc Poľskom v novembri 1938 ako vyvrcholenie poľských územných nárokov medzivojnovom období 20. storočia. In *Zborník Kysuckého múzea v Čadci*, 2008, č. 11, s. 175-200; DEÁK, Ladislav. Poľské územné požiadavky na okolie Čadce v roku 1938. In *Vlastivedný zborník Považia*. XXI. Žilina : Považské múzeum, 2002, s. 195-205; BORÁK, Mečislav. "Ukradené" vesnice. Ostrava : Sfinga, 1993, 32 s.; BORÁK, Mečislav. Československo-poľská "malá válka" u Čadce 25. listopadu 1938. In *Historie a vojenství*. R. 47, č. 4 (1998), s. 65-90.

² Archiwum Archidiecezjalne w Katowicach (ďalej iba **AAK**), f. Akta rzeczowe (ďalej iba **ARZ**), sign. ARZ 98, list biskupa K. Kmeťka kardinálovi A. Hlondovi z 10. novembra 1938; Pozostalost' Petra Černa, list biskupa Kmeťka P. Černovi z 24. novembra 1938.

³ Slovenský národný archív (ďalej iba **SNA**), f. Ministerstvo zahraničných vecí (ďalej iba **MZV**), šk. 208, list biskupa Kmeťka Predsedníctvu slovenskej vlády z 29. novembra 1938.

Stanislawa Kusmierza uvoľnené zo služby oficiálne z dôvodu „*nedostatku voľných pracovných miest*“. Učitelia teda nečakali a odišli si hľadať miesta na slovenskú stranu.⁴

V západotešínskom školskom obvode (Zaolzie) bolo 84 ľudových škôl. Z toho 3 boli na zabratých Kysuciach. V Svrčinovci bola zriadená škola II. stupňa, v Skalitom a Čiernom školy I. stupňa.⁵ Poliáci však na pripojených častiach obcí získali len budovu školy v Svrčinovci. Na ich vybudovaní v zostávajúcich dvoch obciach ale urýchlene pracovali.

Poľská škola v Svrčinovci bola otvorená 12. decembra 1938. Z celkového počtu 235 žiakov, ktorí ju mali navštevovať, sa v nej prvý deň objavila ani nie jedna tretina – 75 detí. Podľa poľskej dennej tlače sa „*vystrašené deti učiteľov vypytovali, či ich budú biť*“. Dôvodom mal byť obraz poľskej školy, ktorý vraj vytvárali „*českí učitelia... strašiac deti bitkou od poľských učiteľov po zapísaní sa do ich školy*“.⁶

Poľskí školskí pracovníci sa snažili bojovať so strachom a nezájmom detí o poľskú školu nie len presviedčaním, ale aj kupovaním si ich potravinami a sladkosťami. Okresný úrad v Čadci zaznamenal túto aktivitu vo všetkých troch obciach, kde poľskí učitelia zastavovali „*školské deti vracajúce sa zo slovenských škôl pres štátnu hranicu do obsadeného územia*“ a lákali ich takto do poľských škôl. Deťom popritom rozdávali „*čokoládu a biele pečivo*“.⁷

Poľský školský inšpektor z Tešína si dal 15. decembra 1938 zavolať predstaviteľov oboch škôl z nezabratej časti Skalitého, aby vyriešili otázku detí na poľskom území. Aj keď tvrdil, že poľská vláda uzavrie v januári hranice, deti chodili do slovenských škôl až do 19. marca 1939, keď sa začalo vyučovanie v poľskej škole. Predtým si poľská školská správa ešte vyžiadala ich vysvedčenia. Zriadili tri triedy: dve v železničnej budove a jednu na železničnej zastávke v Serafinove.⁸ Rozlúčka detí so slovenskou školou neprebehla bez emócií: „*Deti všeobecne neradi odchádzali a s plačom sa lúčili so svojimi slovenskými spolužiakmi. Keď triedni učitelia po vydaní vysvedčení zaspievali s žiakmi ‚Hej, Slováci‘, tak väčšia časť žiactva pre plač nemohla ani hymnu dospievať. Tak deti so slzami v očiach*

⁴ Štátny archív Čadca (ďalej iba ŠA-C), K66, list Okresného úradu (OÚ) v Čadci Krajinskému úradu (KÚ) v Bratislave z 20.12.1938.

⁵ I. stupeň ľudovej školy (so 4 triedami): v I.-V. triede boli 1.-5. ročník, v VI. triede 6. a 7. ročník, II. stupeň ľudovej školy (so 6 triedami): v I.-II. triede boli 1.-2. ročník, v III. triede 3.-4. ročník, v IV. triede 5.-7. ročník. Pozri: *Statut Publicznych Szkół Powszechnych Siedmioletnich* z 21. novembra 1933, s. 4-5; Szkolnictwo na Zaolziu. In *Gwiazdka Cieszyńska*, 1939, roč. 92, č. 12, 10. 2. 1939, s. 6.

⁶ „Czy nie będziemy bite?“ In *Ilustrowany Kuryer Codzienny*, roč. 29, č. 350, 19.12.1938, s. 11.

⁷ ŠA-C, K66, list OÚ v Čadci KÚ v Bratislave z 20.12.1938.

⁸ Pozostalost' Petra Černa, *Dejiny farnosti skalitskej od r. 1918*.

odchádzali do poľskej školy“, kde ich namiesto sľubovaných slovenských kníh a vyučovania v slovenskej reči privítali poľskými „Elementarze“ a poľskou rečou. “⁹

V Čiernom si Poliaci zriadili provizórnu školu na železničnej stanici, kde im došli nemalé učiteľské posily. Ani tam sa odchod do poľskej školy nezaobišiel bez plaču ako na to spomína jedna z pamätníčok: „...*otecko chodil a hovoril, už sú tu učitelia poľskí, už bol aj starosta poľský... že deti do školy pôjdu, do poľskej, tu v stanici boli tri triedy. No nikto neposielal, viete, do tej poľskej školy, my sme Slováci, no a hotovo. Ale potom sedíme v škole, otvorila sa dvere, vliezol náš riaditeľ a s ním už poľský riaditeľ, ja som ho už poznala, bo tu blízko sme bývali. A oni tuto chodili do tej vochterne, tu bol trať majster a jeho žena ich stravovala, tak som ho už poznala, že je to poľský riaditeľ. Stanul si na stupeň, povyvolával... (plač)... sme plakali, ako deti boli sme zvyknutí, kamarátky sme tam mali a tak... nás povyvolával, vyviedol nás na chodbu, zariadil, potom z druhých ročníkov tiež... potom nás vyviedli pred školu už na cestu. Prišli učiteľky... (plač)... my sme plakali všetci, tak nás hladkali, až neplačeme aj on ten poľský pán riaditeľ, a tu na moste bola ich tá pľacovka, tak nás viedol tam náš riaditeľ... (plač)... aj tie učiteľky, až tam na tú pľacovku a tam nás už prebral ten poľský riaditeľ a viedol nás tu do tej školy. “¹⁰*

Poľská strana sa deti i rodičov snažila získať nielen rozdávaním čerstvého pečiva, ale i kakaá, čo je jednou z prvých vecí, na ktorú sa pamätníci v súvislosti s poľským školstvom na Kysuciach spomenú. Školským úradom boli pri stravovacích akciách nápomocní aj poľskí skauti – harceri. V prvej polovici decembra 1938 ich katovická organizácia zriadila pre školopovinnú mládež niekoľko kuchýň v Svrčinovci. Podľa poľskej tlače to obyvateľstvo privítalo s vďačnosťou a „*harcerské kuchyne využívalo veľké množstvo detí*“¹¹ V chudobnom kraji, kde bolo bežné, že rodičia nemali čo deťom dať jesť, by sa tomu ani nebolo čo diviť: „*Bieda tu bola nesmierna, chleba si tu nekúpil, len sme jedli zemiaky. To sme nasadili zemiakov a to s mliečičkom, každý mal kravičku jednu lebo dve a tak sme sa živili. A tam taký hrniec veľký krásny plno kakaá a my sme ani nevedeli čo to je. Mlieko sme vedeli, ale o kakau nie. No tak nám dávali tie poľské učiteľky každému hrnček toho kakaá, taký pollitrový, no a ku tomu takú veľku bulku pečenú, jéžiškoláskavý, to bola hostina... (smiech). “¹² Podobné spomienky má i o niečo mladšia pamätníčka: „*Ako deväťročná som**

⁹ *Kronika ľudovej školy v obci Skalité – Horná*, s. 70, 72.

¹⁰ Zbierka autora. Zvukový záznam rozhovoru autora s Annou Straňajovou (ďalej iba **ZI**). Čierne 14. 7. 2010.

¹¹ Harcerze dożywają dziatwę szkolną. In *Ilustrowany Kuryer Codzienny*, roč. 29, č. 350, 19.1 2. 1938, s. 11.

¹² *ZI*, ref. 10.

chodila k Poliakom do tretej triedy, bola som tam aj na prvom prijímaní... Tak si nás získavali, že nám jest' dávali, kakao..”¹³

Ani v období sviatkov neboli zastavené stravovacie akcie a naďalej sa v nich pokračovalo. Deti však boli obdarovávané i darčekom s väčším a bohatším obsahom. Na Vianoce to bolo napr. teplé šatstvo, školské súpravy a opäť nechýbali sladkosti.¹⁴ Vianočné sviatky a rozdávanie darčkov utkvelo v spomienkach pamätníkov s nemalou intenzitou: „...na Vianoce, krásny stromček urobili v triede, potom nás viedli na Svätú omšu aj na sposed'... dávali nám balíčky, no ježiškoláskavý... sme nevedeli, čo je cukrík. Ja keď som bola dievča, plakala som, že až mi mama kúpi cukrík, tak mi takého cukru, takto len do prstoch nabrala, čo sa káva cukrová... že tú si polízaj, dobré i to bolo... nebolo peňazí... a tak nám do tých... balíčok orechov, veď si orech nevidel, to sme chodili túto po lieštinách a zbierali sme lieskové oriešky... no ale čokolády... pomaranče, čo tam všetko bolo v tom... a potom druhý balíček zas, tak nám dávali topánky, bo sme bosú chodili, no alebo krpce.“¹⁵ Na darčeky pre deti sa nezabúdalo ani počas Veľkej noci: „...keď prišla Veľká noc, tak sme dostali také čokoládové kohúty.“¹⁶

Kompetentné poľské orgány vyplatili pri príležitosti vianočných sviatkov obyvateľom Svrčinovca a Skalitého podporu „v hotovosti a naturáliách“. Odôvodňované to bolo tým, že tamojšia populácia je veľmi chudobná a jej situácia sa značne zhoršila v dôsledku rozdelenia obcí vytýčením novej hranice. Všetky obchody s potravinami totiž zostali na slovenskej strane. Poľská tlačová propaganda na základe toho tvrdila, že sa „obyvateľstvo týchto obcí dožaduje pripojenia zvyšných častí, ktoré zostali na Slovensku, k Poľsku.“¹⁷

Okrem stravovania a darčkov sa poľské školy a inštitúcie snažili pritiahnúť deti i výletmi po železnici: „Niektorí boli slušní... do kostola ich vozili... moja žena bola, no keď bola slobodná, tak bola na tej poľskej strane, ale tam na začiatku Skalitého, tak tiež bola aj v Gdyni zadarmo, kde ich vozili, veľké privilégie im robili, kupovali ich, teda o tie deti mali takýto záujem, lenže deti zas nemali záujem...“¹⁸

Ako už bolo naznačené, napriek celodennému stravovaniu či iným výhodám sa nie všetkým deťom chcelo chodiť do poľskej školy: „Do novej poľskej školy... prišlo viac síl, samé nové, kobjety, nové učiteľky. Bolo ich hádam šesť... Škola mala pri plote štátnu hranicu

¹³ Zbierka autora. Zvukový záznam rozhovoru s Annou Kubícovou (ďalej iba **Z3**). Čierne 15. 3. 2011.

¹⁴ Dary dla ubogich Świerczynowca i Skalitego. In *Ilustrowany Kuryer Codzienny*, roč. 29, č. 350, 31.12. 1938, s. 13.

¹⁵ *Z1*, ref. 10.

¹⁶ *Z1*, ref. 10.

¹⁷ Dary dla ubogich Świerczynowca i Skalitego. In *Ilustrowany Kuryer Codzienny*, roč. 29, č. 350, 31.12. 1938, s. 13.

¹⁸ Zbierka autora. Zvukový záznam rozhovoru autora s Petrom Gonščákom (ďalej iba **Z2**). Skalité 13. 7. 2010.

*a deti z poľskej školy utekali cez vodu; z poľskej do slovenskej školy nebolo ďaleko, len asi 200 m a nastal kultúrny boj!*¹⁹ O útekoch z poľskej na slovenskú stranu hovorí aj pamätník: „Potom školy otvorili, dávali im tam kakao, žemle, tým študentom... Ale oni tam boli dokiaľ nezjedli ten rožek alebo tú buchtu nejakú a potom zas prišli do slovenskej...“²⁰

Podľa správy Okresného úradu v Čadci sa rodičia bránili tomu, aby ich deti chodili do poľských škôl a postupom poľských učiteľov – kupovaním si detí jedlom a sladkosťami – boli veľmi rozhorčení.²¹

Ani rodičia teda, navzdory veľkej chudobe, neprijímali bez výhrad dary, ktorými si chceli Poliaci získať ich deti. Ukážkovým príkladom je spomienka jednej z pätničok: „No a ja prídem domov a mama mi hovorí, že čo je s tú školu? Ja hovorím, nás dovliekli do nej... zbila ma, načo som vraj ta išla ... dala mi jedno vajce do ruky, až idem a zaplatím tú bulku, až ma vyškrtnú, ona ma do poľskej školy nedá. Išla som plačúc... stretla som sa s ockom: „Kde ideš Anka?“, mi hovorí... že mamka mi dali vajco, aby som zaplatila, za tú bulku, nech ma vymažú... „pod' domov“, mame povedal: „čo robíš hlupoty... prišiel taký čas, doba, tak nerob z decka opicu, šak uvidíme čo bude ďalej“, tak ma zobral dom...“²²

Poľská strana nevyužívala pri získavaní detí do poľskej školy len metódu „cukru“, ale aj „biča“. Neponúkala len výhody, ale aj zastráňovala a postihovala. Ten, kto posielal svoje deti naďalej do škôl na slovenskej strane bol „prenasledovaný, odobratím priepustky a pohrozením, že pri skonfiškovaní majetku bude z Poľska vykázaný“. Okresný úrad v Čadci na to upozorňoval Krajský úrad v Bratislave a odporúčal, aby v tejto otázke u poľskej vlády zakročilo Ministerstvo zahraničia. A keďže v Čiernom a Skalitom mali Poliaci len provizórne školy, podľa OÚ sa malo ministerstvo zasiať o to, „aby kým nemajú vlastné školy, nerobili v školskej dochádzke na tunajšiu stranu žiadne prekážky, ináč aby v obsadených častiach jednali s obyvateľstvom čo so Slováckmi a dľa toho aj vyučovací jazyk ponechali slovenský a nie výlučne poľský“.²³

Na zabratom území začala v krátkom čase pracovať poľská administratíva. Iná bola však situácia s cirkevnou správou. Oficiálne boli zmienené časti Kysúc, dovtedy patriace pod Nitriansku diecézu, Vatikánom zverené katovickému biskupovi až 10. januára 1939.²⁴

¹⁹ Pamätná kniha obce Čierne, s. 198, 200.

²⁰ Z2, ref. 18.

²¹ ŠA-C, K 66, list OÚ v Čadci KÚ v Bratislave z 20.12.1938.

²² Z1, ref. 10.

²³ ŠA-C, K66, 49/1939, list OÚ v Čadci KÚ v Bratislave z 8.2.1939.

²⁴ AAK, f. Kancelaria ks. biskupa St. Adamskego (ďalej iba **KBA**), sign. KBA 1, kopia listu pražského nuncia z 13.1.1939: „*Sacta Sedes vero iam litteris suis No 84-39 die 10 h.m. datis mandat, ut istae parochiae – Cierne cum sua filiali Svercinovec et Skalite - subiiciatur – donec aliter disponatur – iurisdictioni Episcopi Katovicensis.*“

Už v polovici decembra však pričlenené územia navštívil generálny vikár zaolziańskiej (českej časti Tešínska) administrácie (Wikariusz Generalny Administracji Zaolziańskiej) kňaz infulát Giulielm Kasperlik a zisťoval rozhovormi s miestnymi duchovnými a úradníkmi tamojšiu situáciu.²⁵ Katovického biskupa Stanisława Adamského okrem iného zaujímalo meno starostu, ktorému mali uvedené územia podliehať, pretože podľa neho „*o menších, lokálnych otázkach bude skôr rozhodovať starosta a na základe lepšej znalosti veci ľahšie urobí isté ústupky než vojvodstvo, ktoré problém bude vnímať z pohľadu veľkej politiky.*“²⁶ Podľa jeho zistení na poľskom území zahrňovala farnosť Čierne obec Svrčinovec so 180 domami a 1100 katolíkmami a obec Čierne so 108 domami a 500 katolíkmami. Farnosť Skalité mala 240 domov a 1400 katolíkov. Okrem nich na tomto území bývalo niekoľko židovských rodín.²⁷ Mimo týchto troch obcí sa z Kysúc v Poľsku ocitla i osada Klín, ktorá bola časťou obce Olešná a patrila do farnosti Turzovka. Administratívne bola pripojená k Zaolziu k obci Horná Lomná (Górna Łomna), kde pôsobil kňaz Gwózdź. Osada mala 12 domov a bývalo v nej 76 katolíkov, z toho 19 detí, ktoré už v polovici januára navštevovali školu v zmienenej Hornej Lomnej.²⁸

Nemalým problémom pre novú poľskú cirkevnú správu bola absencia kostolov. Tie zostali na slovenskej strane. Cintorín farnosti Čierne sa zas nachádzal na poľskej strane ako aj pole farnosti Skalité. Katovické biskupstvo muselo s ohľadom na komplikovanú situáciu pristúpiť k dočasnému riešeniu – súhlasilo s pôsobením slovenských kňazov i na poľskej strane. Išlo o Štefana Gahéra z Čierneho a Petra Černa zo Skalitého. Tí už v priebehu decembra žiadali o povolenie, vrátane toho, aby veriaci mohli navštevovať kostoly na Slovensku nielen v nedeľu. Keďže podľa biskupského úradu čiernovský farár mal nepriaznivý postoj k Poľsku, veriacim sa účasť na cirkevnom živote na Slovensku povoľovala len v nedeľu a počas sviatkov. Farára zo Skalitého naopak nepovažovali za nepriateľského voči Poľsku.²⁹ Poľská tlač ich však oboch charakterizovala ako „*slovenských šovinistov*“, pričom považovala za „*nanajvýš nevhodné nechať obyvateľstvo pod ich vplyvom.*“³⁰

²⁵ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 94, list katovického biskupa S. Adamského sliezskemu vojvodovi M. Grażyńskému z 19.12.1939, s. 1.

²⁶ MACAŁA, Jarosław. Stosunek biskupa katowickiego Stanisława Adamskiego do katolików niepolskiej narodowości Śląska cieszyńskiego w latach 1938-1939 (zarys problematyki). In *Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne* XXIII/XXIV (1990-91), s. 261.

²⁷ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 94, list katovického biskupa S. Adamského sliezskemu vojvodovi M. Grażyńskému z 19.12.1939, s. 1.

²⁸ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 94, Správa Kasperlika z 19. 1. 1939 o stretnutí s tešínskym starostom Płacowskim, s. 1.

²⁹ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 94, list katovického biskupa S. Adamského sliezskemu vojvodovi M. Grażyńskému z 19.12.1939, s. 1-2.

³⁰ WRZOSEK, Adam. Nowe granice województwa śląskiego. In *Gwiazdka Cieszyńska*, Nr. 2, 6.1.1939, s. 10.

Pravdepodobne i z toho dôvodu Peter Černo, ktorý mal záujem učiť náboženstvo na poľskej škole, hoci ešte v polovici decembra mu to školský inšpektor prisľúbil, dostal neskôr negatívnu odpoveď.³¹ Na základe predpisu z 9. decembra to nedovolili ani žiadnemu slovenskému učiteľovi. Náboženskú výchovu v zabratej časti Skalitého učil civilný poľský učiteľ, ktorý mal kanonickú misiu.³² Katovický biskup sa ohľadom prípadnej neľahostajnosti slovenských duchovných pre istotu obrátil i na nitrianskeho biskupa, aby ich dôrazne upozornil, že ak nezanechajú nepriateľské aktivity medzi veriacimi namierené proti Poľsku, ich dušpastierska činnosť bude na poľskej strane znemožnená.³³

Po pričlenení celé úsilie poľskej strany smerovalo k obmedzeniu slovenského vplyvu na získaných územiach, čomu malo napomôcť i utvorenie samostatnej farnosti v Svrčinovci, o ktorej katovický biskup začal premýšľať už v decembri 1938. Vo svojich úvahách o zväčšení poľského vplyvu na uvedenom území rátal i s turistickým ruchom, ktorého nárast sa pozdĺž železničnej trate očakával.³⁴

Cieľom biskupa Adamského bolo tiež získané územie pripojiť k Zaolžanskej cirkevnej správe (Administracja kościelna zaolziańska), ktorá vznikla na území pripojeného českého Tešínska. Uvedené zámery podporoval i sliezsky vojvoda Michał Grażyński, pričom prisľúbil aj finančnú subvenciu na dostavbu filiálneho kostola v Svrčinovci, ktorý by sa stal v plánovanej novej farnosti farským.³⁵

Chýbajúci kostol na poľskej časti Kysúc viedol k provizóriu i v oblasti sobášov. Poľsko uznávalo ich platnosť, ak ich uzavreli obyvatelia z poľskej časti v kostoloch na Slovensku v Čiernom a Skalitom. Zároveň bola uzavretá dohoda, že poľský komisár na pripojenom území mal právo nazeráť do agendy obcí aj do matrík, aby malo Poľsko prehľad o sobášoch, úmrtiach a narodeniach.³⁶

Oficiálne rozhodnutie Vatikánu o podriadení pričlenených území pod právomoc katovického biskupstva sa však biskup Adamski dozvedel až 20. januára 1939 z listu nitrianskeho biskupa. V ten deň vydal i dekrét o rozšírení kompetencií Zaolžanskej cirkevnej správy, ktorú riadil kňaz Kasperlik aj na územie poľských častí Kysúc.³⁷ Koncom januára biskup Adamski rozšíril právomoc biskupského súdu i na zabraté územie Zaolžia a Kysúc.³⁸

³¹ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list P. Černa Zaolžanskej administratíve z 12. 5. 1939.

³² STENCHLAK, Róbert. *Skalité – história najsevernejšej kysuckej obce*. Ružomberok 2006, s. 83.

³³ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 94, list katovického biskupa S. Adamského sliezskemu vojvodovi M. Grażyńskému z 19.12.1939, s. 1-2.

³⁴ *Tamže*, s. 2.

³⁵ AAK, f. KBA, sign. KBA 1, list M. Grażyńského zo 16. 1. 1939.

³⁶ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 94, správa Kasperlika z 19.1.1939 o stretnutí s tešínskym starostom Płacowskim, s. 1.

³⁷ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 94, list katovického biskupa generálnemu vikárovi Kasperlikovi z 20. 1. 1939, s. 1.

³⁸ AAK, f. KBA, sign. KBA 1, s. 18, nariadenie biskupa z 25. 1. 1939.

Katovický biskup za jednu z prvoradých úloh považoval dostavanie kostola v Svrčinovci, ktorý osobne navštívil 19. januára 1939. Už v tom čase uvažoval aj o novom poľskom kňazovi a zaoberal sa možnosťami jeho ubytovania. Najvhodnejšie sa mu zdalo nájsť priestory v škole, kde by budúci kňaz mohol učiť okrem náboženstva aj nejaký iný predmet. Aktuálne sa to malo stať až na jar, kedy mal byť kostol, podľa predpokladov, dostavaný. Dovtedy mali naďalej vykonávať činnosť na uvedenom území slovenskí kňazi vrátane zápisov do matrik.³⁹

Biskup Adamski s poďakovaním prijal ochotu vojvodu Grażyńského schváliť subvenciu na dostavbu kostola a vybudovaní farnosti v Svrčinovci, ale zároveň ho poprosil, či by nemohol nájsť v rozpočte alebo v špeciálnych fondoch pre Zaolzie dotáciu mzdy pre budúceho kňaza v Svrčinovci ako aj zasadiť sa o pridelenie dočasného ubytovania.⁴⁰ O podporenie jeho prosby u vojvodu ohľadom duchovného na zabratom území požiadal biskup Adamski aj starostu Tešina a vedúceho Oddelenia verejnej osvetly Sliezskeho vojvodstva.⁴¹ V tom čase sa obrátil aj na poľského ministra zahraničných vecí Józefa Becka. Žiadal ho, aby sa u Sv. Stolice zasadil o definitívne pričlenenie Zaolžia i pripojených častí Kysúc ku katovickej diecéze, vzhľadom na to, že majú už ustálené hranice. Argumentoval tiež tým, že by sa situácia po administratívnej stránke v niektorých otázkach značne zjednodušila.⁴² O prevzatí územia pod svoju správu listami informoval aj poľského premiéra a ministra pre cirkevné záležitosti.⁴³

O pár dní na to, 24. januára 1939, navštívil katovický biskup farnosti Čierne a Skalité opäť. Stretol sa so slovenskými kňazmi, ktorí od neho dostali špeciálnu plnú moc pre svoje duchovné pôsobenie na poľskej časti Kysúc. Z porady s nimi vyplynulo, že sú otvorení spolupráci, zvlášť ak by ich nelojálny postoj k Poľsku mohol spôsobiť problémy miestnemu obyvateľstvu pri styku s farnosťami. Aj nitriansky biskup im dal odporúčania v podobnom duchu. Ako už bolo vyššie spomenuté, postoj slovenských kňazov bol poľskou stranou hodnotený rozporuplne. Raz ich považovali za antipoľsky naladených, vzápätí zasa za ochotných na spoluprácu. Podľa biskupa, kňaz Gahér z Čierneho podporoval nielen dostavbu kostola v Svrčinovci, ale aj vytvorenie osobitnej farnosti, ktorá by zahrnovala celé zabraté územie Kysúc (Adamski však v tom čase neplánoval začleniť do nej poľskú časť

³⁹ *AAK*, f. *KBA*, sign. KBA 1, s. 1-2, nariadenie biskupa z 25. 1. 1939.

⁴⁰ *AAK*, f. *KBA*, sign. KBA 1, list biskupa S. Adamského sliezskeho vojvodovi M. Grażyńskému z 20.1.1939.

⁴¹ *AAK*, f. *KBA*, sign. KBA 1, listy biskupa S. Adamského starostovi Plackowskému a Dr. Zawidzkému z 20.1.1939.

⁴² *AAK*, f. *KBA*, sign. KBA1, list biskupa S. Adamského J.Beckovi z 20. 1.1939.

⁴³ *AAK*, f. *KBA*, sign. KBA1, listy biskupa S. Adamského preds. Rady ministrov gen. Skłakowskému a min. prof. W. Świątosławskému z 20. 1. 1939.

Skalitého, vzhľadom na odľahlosť obce a chýbajúcu cestu). Gahér urobil na biskupa dobrý dojem a miestne orgány sa o ňom vyjadrili, že nie je antipol'sky zameraný. Jeho ústretový postoj podčiarklo i vyhlásenie, že farnosť Čierne nebude požadovať vrátenie peňazí za už takmer dostavaný kostol v Svrčinovci, ale pochopiteľne sa farnosť Čierne finančne na jeho dostavbe už tiež nemala podieľať.

O stretnutie s biskupom Adamským požiadali aj starostovia obcí so zmieneného územia a prosili ho o podporu u príslušných orgánov ohľadom bezplatných priepustok na slovenskú stranu nielen pre najbiednejších, keďže tamojšie obyvateľstvo bolo vo všeobecnosti dosť chudobné. Biskup sľúbil informovať o veci vojvodu.

Adamski navštívil v Svrčinovci aj školu, kde mal v úmysle prediskutovať s riaditeľom otázky dotýkajúce sa budúceho kňaza. V tom čase bol však riaditeľ odcestovaný, takže sa stretol len s učiteľským zborom. Prácu tamojších poľských pedagógov hodnotil ako výbornu a obetavú, napriek neskutočne ťažkým bytovým a kultúrnym podmienkam. Učiteľky, vzhľadom na zlú sociálnu situáciu miestneho obyvateľstva, chodili po domoch, navštevovali chorých, čím si podľa Adamského získavali sympatie tamojšej populácie.

Biskup sa svoj pobyt snažil plne zúžitkovať a tak sa stretol i s mnohými ďalšími miestnymi činiteľmi, okrem iného aj s prednostom obce (naczelnik gminy) Augustynom Kubisztom, ktorý bol zároveň predsedom *Výboru pre dostavbu kostola v Svrčinovci (Komitet Budowy Kościoła w Świerczynowcu)*.

Zo zmieneného výboru boli tí, ktorí bývali na slovenskej strane, vylúčení a biskup plánoval dosadiť na uprázdnené miesta zväčša predstaviteľov miestnych poľských orgánov. Podľa Kubisztu sa navrhovaní stretávali „*v obci s veľkým uznaním*“.

Biskup pri svojej návšteve skúmal i využitia kaplnky, ktorá sa nachádzala pár desiatok krokov od nového kostola. Objekt sa mu javil priestranný, nie škaredý, ale zatekajúci a zničený. Podľa neho sa dala využívať na uloženie nebožtíkov pred pohrebom, ale vzhľadom na stiesnené podmienky, zaostalé hygienické návyky obyvateľstva ako aj poľské predpisy, navrhoval kaplnku zakonzervovať ako historickú pamiatku.

Dokončenie kostola, jeho najjednoduchšie vybavenie ako aj dokončenie veže a zakonzervovanie kaplnky malo stáť okolo 40 tisíc zlotých. Časové odhady ohľadom celkového dokončenia prác boli, ako sa neskôr ukázalo, značne optimistické – dva mesiace.

Za finančne náročnejšiu bola považovaná výstavba fary. Bolo potrebné nájsť zodpovedajúci pozemok, podľa možností nie na kopci pri kostole, ale niekde pod ním. Pri nej sa malo vybudovať i malé ihrisko a kino. Tak by vznikol okrem klubovne pre dospelých, existujúcej v škole, „*druhý poľský koncentračný bod pri kostole*“. Vzhľadom na silné

náboženské cítenie obyvateľstva, ktoré podľa učiteľov uľahčovalo vyučovanie v poľskej škole, očakával biskup od tohoto druhého poľského kultúrneho strediska, že by mohlo pre „*poľskú vec urobiť značne veľkú službu*“. Práca v tomto smere mohla byť podľa neho ešte účinnejšia, keby sa pri fare v Svrčinovci nastalo usadili rehoľné sestry, ktoré by viedli materskú škôlku, starali sa o chorých a vniesli tam aspoň najzákladnejšie hygienické návyky.⁴⁴

Keďže sa biskup počas zmienenej návštevy nestretol s riaditeľom miestnej školy, rozhodol sa vrátiť do Svrčinovca o niekoľko dní, 30. januára 1939. Sprevádzal ho generálny vikár Kasperlik, ktorý celé stretnutie na žiadosť Adamského dopredu zabezpečil. Okrem riaditeľa školy Pribulu sa biskup stretol aj s veliteľom policajnej stanice Franciszkom Międzibrodskim a prednostom obce Augustynom Kubisztom.

Stretol sa aj s členmi *Výboru pre dostavbu kostola v Svrčinovci*.⁴⁵ Tri dni predtým bol výbor na svojej schôdzi doplnený o nových členov po tých, čo zostali na slovenskej strane. Namiesto dovtedajšieho predsedu Kubisztu bol zvolený veliteľ colného úradu Karol Opaľko. Pokladníkom sa stal Franciszek Międzibrodski a tajomníkom riaditeľ školy Jan Pribula. Za podpredsedu bol zvolený A. Kubiszta. Ďalšími členmi Výboru boli Andrzej Kulla, Rudolf Szuska, Jakób Dej, Michał Słowak, Franciszek Padyszak, Edward Szwancar, Rudolf Kürti a Józef Kubica. Následne kňaz Gahér vo všeobecnosti oboznámil prítomných s priebehom dovtedajších prác. Odovzdanie podrobnej správy a agendy malo prebehnúť až 30. januára 1939, po stretnutí s biskupom. Na schôdzi sa diskutovalo i o vybudovaní poriadnej cesty ku kostolu a tiež elektrifikácii obce. Obe záležitosti mala predložiť biskupovi a príslušným orgánom vyslaná delegácia. Po skončení schôdze sa prítomní odobrali ku kostolu, aby sa na mieste presvedčili o stave dovtedajších prác.⁴⁶

Na schôdzi 30. januára 1939 bolo biskupom Adamským akceptované zloženie výboru a tiež schválené jeho stanovy. Členmi revíznej komisie sa stali colník Stefan Saternus, obchodník Antoni Trembosz a učiteľ Edward Domagała.⁴⁷ Kňaz Štefan Gahér sa ako cudzí štátny príslušník nestal členom výboru, ale len jeho poradcom.⁴⁸ Potvrdzujúci dekrét, ktorým výbor nadobudol štatút právnickej osoby, bol odoslaný gen. vikárom Kasperlikom 15. februára 1939.⁴⁹

⁴⁴ AAK, f. KBA, sign. KBA 1, s. 20-22, list bisk. S. Adamského vojvodovi M. Grażyńskému z 25.1.1939.

⁴⁵ AAK, f. KBA, sign. KBA 1, list bisk. S. Adamského gen. vikárovi Kasperlikovi z 25.1.1939.

⁴⁶ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, protokol zo zasadnutia Výboru pre dostavbu kostola v Svrčinovci (ďalej iba VDKS) z 27. 1. 1939.

⁴⁷ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, protokol zo zasadnutia VDKS z 30. 1. 1939.

⁴⁸ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 94, list S. Adamského Sliezskeho vojvodstvu z 8. 2. 1939.

⁴⁹ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list gen. vikára Kasperlika VDKS z 15. 2. 1939.

Zámer biskupa Adamského ubytovať budúceho kňaza v škole v Svrčinovci sa nestretol s pochopením u vojvodu, ktorý dal začiatkom februára prostredníctvom svojho zástupcu na vedomie, že všetky miestnosti prichádzajúce do úvahy sú plne využívané miestnymi učiteľmi.⁵⁰ Situácia sa zmenila až začiatkom leta. Vtedy K. Opaľko informoval generálneho vikára Kasperlika, že problém ubytovania budúceho svrčinovského kňaza je vyriešený. Dočasne by mohol nájsť útočisko v školskej budove v jednej izbe, avšak bez nábytku. O ten by sa však dodatočne postarali. Opaľko predstrel aj alternatívu: „...eventuálne by mohol bývať v našom dome, vzdialenom 100 m od budovy školy, kde by sme kňazovi dali jednu izbu s osobitným vchodom.“ Pokiaľ išlo o stravovanie, bola tam kuchyňa, ktorú využívali policajní úradníci, hraničná stráž a učители. Keby to však duchovnému nevyhovovalo, Opaľko mal opäť náhradné riešenie: „mohli by sme mu ponúknuť stravovanie v našom dome“.⁵¹

Koncom februára Výbor pre dostavbu kostola v Svrčinovci požiadal o audienciu u sliezskeho vojvodu s cieľom predložiť mu správu a vysloviť svoje žiadosti a prosby. Delegáciu mali tvoriť Karol Opaľko, Jan Pribula, Franciszek Międzybrodzki a Rudolf Kürti. V rovnakom čase si deputácia vyžiadala audienciu aj u katovického biskupa, ktorý s ňou súhlasil a zároveň im radil, aby sa s návštevou u vojvodu poponáhľali, poprípade u vedúceho oddelenia výstavby, aby získali subvenciu ešte pred koncom marca z rozpočtu z aktuálneho roku.⁵² Vojvoda však už 20. februára 1939 vydal rozhodnutie (informáciu o tom dostal ale výbor až 27. februára 1939) o pridelení subvencie na dostavbu kostola a postavenie fary vo výške 60 tisíc zlotých, ktoré boli uložené na účet Úradu starostu Tešína.⁵³ Pri spoločnom stretnutí vojvodu s katovickým biskupom bolo vyjasnené postavenie a kompetencie výboru a to v týchto bodoch: 1. Výbor ako právnická osoba mal postupovať samostatne, 2. Výbor mal sám zabezpečiť plány a rozpočet na dokončenie kostola ako aj budovy novej fary, pričom rozpočet podliehal potvrdeniu cirkevných orgánov, ktoré to mali konzultovať s orgánmi svetskými, 3. Rovnako mal postupovať výbor v otázke získania pozemku, ktorý mal byť ocenený znalcami, 4. V prípade potreby sa výbor mohol obrátiť na vojvodstvo so žiadosťou o priznanie subvencie, 5. Pri výstavbe fary mal výbor vziať do úvahy potrebu ubytovacích priestorov pre dve rehoľné sestry s osobitným vchodom ako aj miestnosť pre materskú

⁵⁰ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list vicevojvodu katovickej diecézy z 11. 2. 1939.

⁵¹ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list K. Opaľku gen. vik. Kasperlikovi z 10. 6. 1939.

⁵² AAK, f. KBA, sign. KBA 17, listy VDKS S. Adamskému a sliezskeho vojvodovi z 24. 2. 1939 a list S. Adamského VDKS z 7. 3. 1939.

⁵³ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list VDKS Oddeleniu rozpočtovo-hospodárskemu sliez. vojvodstva v Katoviciach z 25. 5. 1939.

škôlku, ktorá mala slúžiť i ako sála pre farské zhromaždenia, 6. Pri menších výdavkoch sa mohlo vybrať z ponúk, pri väčších bolo nutné vypísať konkurz.⁵⁴

Začiatkom apríla poslal výbor generálnemu vikárovi Kasperlikovi odpis znaleckého posudku na pozemok, ktorý mal byť zakúpený pre faru v Svrčinovci a žiadal jeho schválenie, poprípade vyslanie zástupcu generálneho vikárstva, ktorý by si parcelu najprv pozrel a potom výber miesta schválil. Výbor zároveň oznámil, že práve vypisuje konkurz na dostavbu kostola a postavenie fary a prípravne práce by mali začať v najbližších dňoch po Veľkej noci.⁵⁵ Generálny vikár zakúpenie pozemku vzápätí na to potvrdil. Parcela mala rozmery 1910 m² a jej cena bola 3,50 zł/m².⁵⁶ Inzerát o konkurze sa v tlači objavil 12. apríla 1939. Ponuky mali byť posielané do 22. apríla 1939.⁵⁷

Vyhliadnutý pozemok pre faru výbor ešte v apríli zakúpil. Problematickým sa však stal výber firmy, ktorá by dokončenie kostola a výstavbu fary zrealizovala. Na inzerát síce zareagovali dvaja záujemcovia, ale po zistení podmienok, za ktorých by sa mali práce uskutočniť, stratili záujem pre nerentabilnosť celého obchodu. Výbor sa preto obrátil na Úrad starostu v Tešíne, aby plány a rozpočet pripravila jeho administratíva a práce niekomu zadala. Úrad to ale odmietol s argumentom, že to nie je v jeho kompetencii a že na také niečo nemá ľudí. Patovú situáciu sa snažil vyriešiť generálny vikár Kasperlik. Obrátil sa na vojvodstvo s návrhom troch možných riešení: aby sa toho ujalo Oddelenie verejných prác alebo aby to bolo prikázané Oddeleniu výstavby pri Úrade starostu v Tešíne alebo aby bol oprávnený Výbor pre dostavbu kostola v Svrčinovci na zadanie práce bez výberového konania. Generálny vikár zároveň upozornil, že vytvorenie farnosti v Svrčinovci je s ohľadom na štátny záujem vecou značne naliehavou.⁵⁸ Vojvodstvo začalo vzápätí na to prostredníctvom Oddelenia výstavby v Tešíne preverovať v akom stave sa stavba nachádza. Išlo mu najmä o to či sú k dispozícii nejaké plány a rozpočet a koľko by stála celková dostavba.⁵⁹

Vec sa z miesta nepohla ani nasledujúci mesiac a tak sa výbor znovu obrátil na vojvodstvo, že subvenciu nemôže využiť vzhľadom na to, že je viazaná na výberové

⁵⁴ *AAK*, f. *ARZ*, sign. *ARZ* 99, list gen. vikára Kasperlika *VDKS* z 27. 3. 1939.

⁵⁵ *AAK*, f. *ARZ*, sign. *ARZ* 95, list *VDKS* gen. vikárovi Kasperlikovi z 6. 4. 1939.

⁵⁶ *AAK*, f. *ARZ*, sign. *ARZ* 99, list gen. vikára Kasperlika *VDKS* z 11. 4. 1939. Parcela mala byť odkúpená od Cyprychov. V liste gen. vikára Kasperlika vojvodovi z 2. 8. 1939 sa však uvádza, že o pozemku pod faru sa ešte len rokuje a mal by byť oproti škole: *AAK*, f. *KBA*, sign. *KBA* 17.

⁵⁷ *Dzennik Polski*, 12. 4. 1939, s. 6. Výberové konanie bolo vypísané na práce murárske, práce s železom a betónom, klampiarske, pokrývačské, stolárske a tesárske.

⁵⁸ *AAK*, f. *ARZ*, sign. *ARZ* 95, list gen. vikára Kasperlika Úradu vojvodu v Katoviciach z 26. 4. 1939.

⁵⁹ *AAK*, f. *ARZ*, sign. *ARZ* 95, list Odd. dopravno-stavebného vojvodstva v Katoviciach Odd. výstavby vojvodstva v Tešíne z 5. 5. 1939.

konanie. Navrhoval preto, aby rozpočet vypracoval Úrad výstavby vojvodstva v Tešíne a mal by aj celkový dozor nad prácami. Výbor predpokladal, že v prípade takéhoto riešenia by kostol mohol byť dokončený najneskôr v auguste.⁶⁰ Vojvodstvo s tým však nesúhlasilo a Úradu výstavby v Tešíne zadalo len to, aby vypracoval nový rozpočet a znovu vypísal výberové konanie. Uzávierka bola 17. júla 1939. Prihlásili sa 4 záujemcovia. Vybraná bola firma zo Skoczowa s najnižším rozpočtom (68 tisíc zł). Výbor vyslal návrh okamžite špeciálnym kurierom do Tešína odkiaľ mal do Katovic vycestovať poverený úradník s cieľom zabezpečiť potvrdenie uvedenej ponuky, aby sa pristúpilo čím skôr k práci na kostole. Byrokratické prierahy však spôsobili, že sa nasledujúce dva týždne nič nedialo. Svoju úlohu pravdepodobne zohral aj úraz predsedu výboru K. Opałka, ktorý havaroval na motorke a musel sa liečiť v nemocnici v Żywci. Po návrate sa hneď obrátil na generálneho vikára Kasperlika, aby v uvedenej veci intervenoval na vojvodstve. Dúfal, že práce by sa mohli začať začiatkom augusta a vysvätenie kostola by tak mohlo prebehnúť na konci septembra.⁶¹ Vojvoda M. Grażyński uskutočnil 1. augusta 1939 cestu po Zaolží a pričlenených Kysuciach.⁶² Pri tej príležitosti ho v Svrčinovci predseda výboru K. Opałko oboznámil so situáciou ohľadom nedostaveného kostola. Vojvoda sa následne osobne v celej veci angažoval a všetky administratívne prekážky boli ihneď odstránené. Doporučoval tiež, aby sa zároveň s dostavbou kostola začalo s výstavbou fary, na čo prisľúbil ďalšiu finančnú pomoc.⁶³ Inžinieri z Úradu výstavby vojvodstva spolu so staviteľom prišli do Svrčinovca 7. augusta 1939, aby sa pustili do prípravných prác. Opałko stále dúfal, že vysvätenie kostola by sa mohlo stihnúť ešte do konca septembra.⁶⁴ Želanie vojvodu, aby sa pristúpilo súčasne k práci na fare, katovické biskupstvo prijalo súhlasne a tak staviteľ Manowski, ktorý už pracoval na dostavbe kostola dostal za úlohu vypracovať plány a rozpočet. Tie mali byť potom potvrdené Úradom výstavby vojvodstva.⁶⁵

Počas cesty Grażyńského po Zaolží a na zabratých Kysuciach vojvoda navštívil aj Skalité. Stav, keď tamojší obyvatelia chodili do kostola na slovenskej strane, keďže vlastný nemali, ho značne rozhorčil. Podľa neho „*nie je možné, aby sa ďalej toleroval fakt,*

⁶⁰ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list VDKS Odd. rozpočt.-hospodárskemu vojvodstva v Katoviciach z 25. 5. 1939.

⁶¹ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list VDKS gen. vikárovi Kasperlikovo z 31. 7. 1939; Archiwum Państwowe w Katowicach, f. Policja Województwa Śląskiego 12/38, sig. 491 – Raport sytuacyjny Powiatowej komendy Policji Województwa Śląskiego Nr. 88 z 28. 4. 1939, Posterunek Mosty, s. 172.

⁶² P. Wojwoda dr. Grażyński w Cieszynie. In: *Dziennik Polski*, 3. 8. 1939, s. 3.

⁶³ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list vojvodu Grażyńského biskupovi Adamskému z 2. 8. 1939.

⁶⁴ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list K. Opałka gen. vikárovi Kasperlikovi z 5. 8. 1939.

⁶⁵ AAK, f. KBA, sign. KBA 17, list gen. vikára Kasperlika sliezskemu vojvodovi z 11. 8. 1939, s. 107. V liste sa uvádza, že staviteľ Nanowski bol z Tešína, hoci v predchádzajúcej korešpondencii sa spomínalo, že je zo Skoczowa.

že obyvatelia poľskej farnosti navštevujú slovenský kostol, kde sa prenášajú poburujúce agitačné kázne.“ Do Zwardoña, ako náhradného poľského svätostánku, to mali Skaliciania 7 km, čo celú situáciu značne komplikovalo, preto vojvoda odporučil katovickému biskupovi, aby sa čo najskôr pristúpilo k vybudovaniu samostatného kostola, na ktorý hodlal poskytnúť zodpovedajúcu finančnú pomoc.⁶⁶ Generálny vikár Kasperlik, ktorý v tom čase zastupoval dovolenkujúceho katovického biskupa, plne zdieľal názor vojvodu na potrebu vybudovania „hoc len filiálneho kostola v Skalitom“. V dôvodoch urgentnosti riešenia uvedenej otázky sa s Grażyńskim takiež zhodoval: „Je potrebné oslobodiť ľudí od nežiadúceho vplyvu prichádzajúceho spoza hranice“. V prvom rade sa však mali dokončiť rozbehnuté práce v Svrčinovci, čo Opaľko odhadoval na polovicu septembra a hneď potom sa malo pristúpiť „k ďalšej úlohe v Skalitom“.⁶⁷ Situácia na zabratých Kysuciach však na vojvodu zapôsobila natoľko, že súril prácu nielen v Svrčinovci. Katovického biskupa žiadal „o okamžité vypracovanie projektu kostola v Skalitom“, pričom sa mala zároveň s ním postaviť aj fara.⁶⁸ Biskup Adamski, ktorý sa vrátil v polovici augusta z dovolenky, zareagoval na žiadosť vojvodu o projekt svätostánku v Skalitom pozitívne a hneď aj dal, pri osobnej návšteve obce 13. augusta 1939, príslušné inštrukcie predsedovi Výboru pre dostavbu kostola v Svrčinovci K. Opaľkovi ako aj novému poľskému kňazovi, aby sa vecou začali zaoberať. Vo svojom liste M. Grażyńskému v súvislosti so Skalitým však nehovoril o „kostole“ ale o „kaplnke“. Po obdržaní projektov prisľúbil ich predloženie vojvodovi.⁶⁹

Aj keď vojvoda uvádzal, že pre obyvateľov Skalitého bol Zwardoň ďaleko, pokiaľ by chceli navštevovať tamojší kostol, neplatilo to o celej obci. Tí z jeho najvýchodnejšej časti to mali naopak bližšie ako na slovenskú stranu, preto miestny poľský kňaz dostal od katovickej diecézy (Zwardoň patrila pod krakovskú) príslušné povolenie.⁷⁰

Hranica, ktorá rozdelila kysucké obce, spôsobovala problémy nielen poľskej cirkvi, ale aj duchovným na Slovensku. Les, ktorý patrila skalitskej farnosti sa nachádzal na poľskej strane a dochádzalo v ňom k častým krádežiam, takže bol značne zničený. Hájnikom tam nikto nechcel byť. Kňaz Peter Černo ešte na jar celú situáciu nahlásil polícii, avšak problém to nevyriešilo, preto požiadal Komisariát ochrany lesov v Katoviciach o povolenie na čiastočný výrub lesa, aspoň väčších kusov. Vzhľadom na to, že bolo potrebné uhradiť sumu 27 zł, ktoré

⁶⁶ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list vojvodu Grażyńského biskupovi Adamskému z 2. 8. 1939.

⁶⁷ AAK, f. KBA, sign. KBA 17, list gen. vikára Kasperlika sliezskeho vojvodovi z 11. 8. 1939, s. 107 a list biskupa Adamského gen. vikarovi Kasperlikovi z 16. 8. 1939, s. 111.

⁶⁸ AAK, f. KBA, sign. KBA 17, list vojvodu Grażyńského biskupovi Adamskému z 12. 8. 1939, s. 116.

⁶⁹ AAK, f. KBA, sign. KBA 17, listy biskupa Adamského vojvodovi Grażyńskému a gen. vikarovi Kasperlikovi z 16. 8. 1939, s. 113 a 111.

⁷⁰ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 94, list gen. vikára Kasperlika katovickej diecézy z 3. 4. 1939, s. 16-17.

Černo ako tvrdil „*nemal odkiaľ zaplatiť*“, vec zostala na mŕtvom bode.⁷¹ Generálny vikár Kasperlik sa snažil Černovi pomôcť a tak poprosil kňaza Dr. Adamczyka z Katovic, aby sa pokúsil osobne na Úrade vojvodstva získať pre neho zmienené povolenie. V polovici mája gen. vikár Černa informoval, že povolenie mu môže dať aj vládny komisár v obci, avšak za kolok bude musieť zaplatiť tak či tak, pretože od toho nemožno nikoho oslobodiť. Kasperlik mu preto radil, aby predal pár kusov dreva a tak získal potrebný obnos.⁷²

Ústretovosť pri riešení komplikovaných majetkovo-právnych vzťahov v pohraničnom pásme však potrebovala i druhá strana – poľská. Plánovala totiž vybudovať novú školu v Skalitom a vyhliadnuté pozemky, na ktorých mala budova stáť patrili slovenskej farnosti Skalité. Katastrálne knihy sa nachádzali v Čadci. V zmienenej veci začali medzi sebou komunikovať v polovici februára Oddelenie výstavby v Tešíne a Oddelenie dopravnostavebné v Katovicich. Parcely – jedna (lúka – 4780 m²) sa nachádzala nad riekou Skaličankou a druhá (orná pôda – 9000 m²) vedľa železničnej trate. Odhadovaná cena bola okolo 2000 zł.⁷³ Pri riešení problému sa vojvodstva obrátilo o pomoc na katovické biskupstvo, od ktorého očakávalo, že vyvinie patričný tlak na farnosť v Skalitom. Vec im dosť súrila, keďže stavbu školy chceli dokončiť ešte pred zimou.⁷⁴ Na intervenciu odpovedal P. Černo 21. marca 1939 oznámením, že dostal povolenie od biskupa na predaj žiadaných pozemkov (spolu 13780 m²) v cene 5 zł za m², čo pôvodnú odhadovanú sumu prevyšovalo viac ako trojnásobne. O úlohu prostredníka pri ďalšom vyjednávaní nemala katovická diecéza záujem a vojvodstvu dala najavo, že má už postupovať samostatne.⁷⁵

Hranica komplikovala aj zbierku na opravu farského kostola v Skalitom. Peter Černo plánoval štvrtinu výdavkov pokryť dobrovoľnými darmi medzi veriacimi na slovenskej i na poľskej strane. Nebol si však istý, či k tomu nebude potrebovať súhlas od poľských úradov, preto sa o radu obrátil na katovickú diecézu.⁷⁶ Generálny vikár Kasperlik ho informoval, že peniaze môže pokojne zbierať aj na poľskej strane bez povolenia, avšak vzhľadom na to, že obnos bude prenesený cez hranice a tam použitý, mal by o tom informovať aspoň miestnu políciu, keďže vývoz valuty je prísne zakázaný.⁷⁷ Inštrukcia, ktorú Černo vyplnil, však celý postup skomplikovala. Oznámenie polícii nestačilo, mal si vypýtať povolenie od Poľskej devízovej banky. Znovu sa preto obrátil na generálneho vikára

⁷¹ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list P. Černa zo 6. 4. 1939.

⁷² AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, listy gen. vikara Kasperlika P. Černovi z 15. a 17. 5. 1939.

⁷³ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list Oddelenia výstavby v Tešíne Oddeleniu dopravnostavebnému v Katovicich z 15. 2. 1939.

⁷⁴ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list Oddelenia verejnej osvetly katovickej diecézy zo 6. 3. 1939.

⁷⁵ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list P. Černa Zaolžanskej administrácii z 21. 3. 1939.

⁷⁶ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list P. Černa Zaolžanskej administrácii z 12. 5. 1939.

⁷⁷ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list gen. vikara Kasperlika P. Černovi z 15. 5. 1939.

Kasperlika, aby sa v uvedenej veci za neho angažoval, keďže nevedel ani adresu uvedenej banky a navyše predpokladal, že to celé prebehne rýchlejšie, ako keby to vybavoval sám.⁷⁸

Slovenskí kňazi nahrádzali absentujúceho poľského duchovného na zabratých územiach takmer vo všetkých aktivitách. Na prvé sv. prijímanie pripravovali aj deti z poľskej strany. Hoci i tu sa snažili poľské cirkevné orgány obmedziť ich vplyv tým, že školákov v príslušnom veku pripravovali i poľskí učitelia. V Skalitom sa prvé sv. prijímanie uskutočnilo 18. mája 1939.⁷⁹ Deti zo zabratých častí Svrčinovca a Čierneho ho mali 29. mája 1939. Omša sa slúžila v škole v Svrčinovci, keďže tamojšia kaplnka na to bola príliš malá a negarantovala bezpečný priebeh celej akcie. O povolenie celebrot' omšu v školskej budove požiadal cirkevné orgány riaditeľ školy J. Pribula a predseda Výboru pre dostavbu kostola v Svrčinovci K. Opaľko. Na prípravu slávnosti dohliadal kňaz prof. Maultzer. Liturgické predmety boli požičané z farnosti v Jablunkove, kňaz ktorej aj omšu slúžil. J. Pribula požiadal aj o subvenciu na zakúpenie pamiatkových obrázkov pre deti, vzhľadom na to, že škola na to nemala žiadne fondy. K. Opaľko zasa požiadal, aby mohli duchovní z farnosti v Jablunkove celebrot' omšu v svrčinovskej škole dva razy do mesiaca v sviatočné dni. Generálny vikár Kasperlik dal súhlas, aby sa v nedeľu a v sviatočné dni mohli konať omše nielen v škole, ale aj v nedokončenom kostole.⁸⁰

O povolenie omše mimo kostola nežiadali zástupcovia Výboru pre dostavbu kostola v Svrčinovci prvýkrát. Už koncom apríla sa obrátili na generálneho vikára Kasperlika v súvislosti s prípravou oslavy štátneho sviatku pri príležitosti výročie prijatia prvej poľskej ústavy, teda 3. mája. Povolenie dostali s podmienkou, že budú prísne dodržané všetky liturgické predpisy, pričom sa omša mohla celebrot' aj pred tamojšou kaplnkou. Vo veci požičania liturgických predmetov sa mali obrátiť na farnosť v Čiernom.⁸¹

Oslavy štátneho sviatku sa konali vo všetkých troch obciach, avšak za najokázalejšie boli považované tie v Svrčinovci. Akcia sa začala v ranných hodinách slávnostnou akadémiou na školskom dvore. Program bol vyplnený recitačným prednesom školákov a príležitostným prejavom učiteľa Skraba. Podľa poľskej tlače sa podujatia zúčastnilo okolo 300 ľudí, väčšinou miestnych obyvateľov, oblečených v slávnostných krojoch. Akadémiu prítomní zakončili spevom poľskej štátnej hymny. Slávnosť pokračovala poľnou omšou. Po nej mal celebrujúci kňaz Lhota kázeň, v ktorej „predstavil triumfy poľských zbraní od obrany Częstochowej do víťazstva nad bolševizmom pri Varšave“. Na konci podujatia boli deti obdarované

⁷⁸ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list P. Černa Zaolžanskej administrácii z 27. 5. 1939.

⁷⁹ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list P. Černa Zaolžanskej administrácii z 12. 5. 1939.

⁸⁰ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list K. Opaľka z 22. 5. 1939 a J. Pribulu z 23. 5. 1939 Zaolžanskej administrácii.

⁸¹ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list gen. vikara Kasperlika VDKS z 24. 4. 1939.

sladkosťami a poľskými náboženskými knihami. O štvrtej poobede sa v Svrčinovci začala ľudová zábava, ktorá sa pretiahla do neskorých nočných hodín. *Dziennik Polski* v súvislosti s oslavou výročia v Svrčinovci uviedol, že „na hraničnom moste sa zhromaždili početné zástupy ľudí, ktoré si so vzrušením vypočuli omšu. Obyvateľstvo bývajúce na slovenskej strane hraníc bolo prekvapené a unesené tak majestátnou oslavou štátneho sviatku.“ V rozhovoroch Svrčinovčania „zdôrazňovali, že slávnosť zakončená poľnou omšou, na ktorej sa zúčastnili predstavitelia miestnej moci, hraničnej stráže a polície na nich silno zapôsobila. Také čosi – ako zdôraznili – za českých časov nebolo vidieť.“ Podľa denníka obyvatelia zabratých Kysúc v tento den potvrdili svoju „hlbokú spätosť s poľskosťou“.⁸²

Túto „poľskosť“ malo podporiť vytvorenie farnosti v Svrčinovci. Jej rozsah však nemal byť úplne totožný s územím pričlenených Kysúc. Súčasťou sa mali stať i malé kúsky Tešínska. Začiatkom marca 1939 sa generálny vikariát v Tešíne obrátil na farský úrad v Jablunkove s otázkou, či by súhlasil s pripojením Hřčavy a časti Mostov, ktoré mu podliehali, k plánovanej farnosti v Svrčinovci. Kňaz Jozef Hanzlik odpovedal, že Hřčavania by to akceptovali, keďže doteraz sa aj tak zúčastňovali na náboženských obradoch v Čiernom. Rovnako súhlasil aj s pripojením časti Mostov, teda chalúp „za tunelom“.⁸³ Nová farnosť si však na svoj vznik musela počkať ešte ďalšie tri mesiace. Katovický biskup oznámil jej vytvorenie 13. júna 1939. Pozostávala z územia, ktoré pred tým patrilo pod nitriansku diecézu s výnimkou časti ležiacej na východ a juh od cesty Skalité – Szare. Tá mala patriť pod arcidiecézu krakovskú.⁸⁴ Uvedená cesta mala byť teda východnou hranicou farnosti. Katovický biskup sa o takéto konkrétnejšie vymedzenie hranice snažil vzhľadom na to, že v rozhovore s nunciom vyrozumel, že nejasná hranica bola pre neho a ešte menej pre Svätú stolicu neprijateľnou. Urobil to napriek tomu, že si nebol celkom istý, či na sever od nej nie sú ešte nejaké domy, obyvateľom ktorých by viac vyhovovalo patriť pod Zwardoń. Generálneho vikára Kasperlika požiadal, aby zatiaľ ešte neudeloval právomoc nad týmto územím zwardońskému kňazovi, pokiaľ tak dosiaľ neučinil. Mal vyčkať, až do definitívneho potvrdenia celej záležitosti Svätou stolicou.⁸⁵ Plná moc nad touto časťou mu bola zverená až 19. augusta 1939. Zwardońský farár mal, ale viesť osobitné matriky, keďže územie patrilo pod Sliezske vojvodstvo a matričné výkazy mal posielat' Úradu starostu v Tešíne a Okresnému súdu v Jablunkove. Odhadovalo sa, že malo ísť približne o 100 katolíkov. Od generálneho vikára Kasperlika dostal radu, aby sa snažil zbližiť predovšetkým

⁸² Uroczyste obchody Święta Narodowego. In *Dziennik Polski*, roč. VI, Nr. 123, 5. 5. 1939, s. 3.

⁸³ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, listy J. Hanzlika gen. vikariatu v Tešíne zo 7. 3. 1939.

⁸⁴ AAK, f. KBA, sign. KBA 1, list bisk. S. Adamského krakov. arcibiskup. A. Sapiehovi z 13. 6. 1939, s. 37.

⁸⁵ AAK, f. KBA, sign. KBA 1, list bisk. S. Adamského gen. vikarovi Kasperlikovi z 19. 6. 1939, s. 33.

s najmladšími s cieľom „*odstrániť predpojatost', ktorá sa tam ešte objavuje*“.⁸⁶ V rovnaký deň ako katovický biskup založil svrčínovskú farnosť, vydal aj dekrét o jej pričlenení k tešínskému dekanátu.⁸⁷ Generálny vikár Kasperlik dostal inštrukciu informovať o vzniku novej farnosti slovenských farárov, avšak mala im byť ponechaná dovtedajšia právomoc a to do času, kým nebude ustanovený nový poľský kňaz. Obyvateľstvo malo byť upovedomené o novom stave až po príchode poľského farára. Časový odhad bol prelom júna a júla.⁸⁸ V liste vojvodstvu bol vznik novej farnosti zdvôvodňovaný neúnosnosťou situácie, keď na tomto území vykonávali kňazskú činnosť farári zo zahraničia, ktorí zároveň viedli i matriky.⁸⁹

Katovickému biskupovi však šlo nielen o vytvorenie samostatnej farnosti na pripojenom území Kysúc, ale aj o definitívne pričlenenie tohto územia spolu so Zaolžím ku katovickej diecéze. V tomto zmysle apeloval ešte v januári, ako už bolo spomenuté, na poľského ministra zahraničných vecí J. Becka, krátko potom, čo mu ich zverila Svätá stolica. Situáciu od začiatku komplikovala neustálenosť politických hraníc, respektíve neexistencia oficiálnej mapy, ktorá by ich presne definovala a to až do konca marca 1939, takže sa nuncius vecou nemohol zaoberať.⁹⁰ K problému sa vrátil až po vytvorení samostatnej farnosti na zabratých Kysuciach. Požadoval však presné údaje. Výkaz území na mape, ktoré boli pričlenené k Poľsku z bývalej ČSR síce mal, ale chýbali informácie, od ktorých diecéz na Slovensku boli odtrhnuté a ku ktorým v Poľsku pripojené. Riešiť to však nechcel samostatne po jednotlivých diecézach. Materiál chcel v Ríme predložiť už ako celok.⁹¹

S vytvorením novej farnosti so sídlom v Svrčínovci sa stal aktuálnym i problém poľského kňaza, čo by ju spravoval. Od nového duchovného očakávali biskup, generálny vikár i zástupcovia *Výboru pre dokončenie kostola v Svrčínovci*, že jeho prítomnosť v obci napomôže urýchliť práce na svätostánku. Katovický biskup mal predstavu, že by to mal byť duchovný, ktorý pochádza zo Zaolžia a „*vie trochu česky, aby sa ľahšie dorozumel so Slovákmi*.“ Vojvoda Grażyński zasa dúfal, že to bude človek, v ktorom „*sa spája životná múdrosť s vrúcnyim vlastenectvom, keďže obec Svrčínovec je z národného pohľadu dosť problematická*“.⁹² G. Kasperlik navrhoval kňaza Pawlucia z Łazov, avšak biskup sa obával, že by sa tým skomplikovala výstavba kostola v uvedenej obci. Ako ďalší prichádzal do úvahy

⁸⁶ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 100, listy gen. vikára Kasperlika zwardońskému kňazovi Chraplovi a krakov. arcidiec. z 19. 8. 1939.

⁸⁷ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 94, dekrét bisk. S. Adamského z 13. 6. 1939, s. 339.

⁸⁸ AAK, f. KBA, sign. KBA 1, list bisk. S. Adamského gen. vikarovi Kasperlikovi z 19. 6. 1939, s. 34.

⁸⁹ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 100, list gen. vikára Kasperlika sliezskemu vojvodstvu z 19. 6. 1939.

⁹⁰ AAK, f. ARZ, sign. ARZ 94, list Administratívneho odd. sliez. vojvodstva katovickému biskupstvu z 31. 3. 1939, s. 298-299.

⁹¹ AAK, f. KBA, sign. KBA 1, list bisk. S. Adamského arcibis. Sapiehovi z 19.6. 1939, s. 35.

⁹² AAK, f. ARZ, sign. ARZ 95, list vojvodu M. Grażyńského bisk. S. Adamskému z 2. 8. 1939.

kňaz Słowik.⁹³ Nakoniec padla voľba na farára Józefa Maciejczka z Fryštátu. Katovická diecéza prikázala generálnemu vikárovi Kasperlikovi, aby Maciejczkovi vystavil dekrét už od 1. augusta 1939. Ten však nemohol opustiť svoje pôvodné pôsobisko, dokiaľ ho neprišiel vystriedať niekto iný.⁹⁴ Dekrét mu bol nakoniec vydaný 3. augusta 1939. G. Kasperlik mu dal inštrukcie, aby sa na miesto poponáhľal a pomohol *Výboru pre dostavbu kostola v Svrčinovci*. Aj keď sa problém s ubytovaním podarilo vyriešiť, duchovného čakalo na novom pôsobisku množstvo iných. Chýbali napríklad liturgické predmety. Tie si mal dočasne požičať od farnosti v Jablunkove a nejaké mal dostať z ukradnutých predmetov, ktoré katovickej diecézy vrátila polícia. Na nákup omšového vína a iných najpotrebnejších predmetov dostal 100 zľ. G. Kasperlik očakával, že pôsobenie J. Maciejczka sa „*nebude odlišovať od práce misionára*“.⁹⁵ Nový poľský kňaz prevzal oficiálne farnosť 8. augusta 1939, kedy začal úradovať. Generálny vikár Kasperlik sa vzápätí na to poďakoval slovenským farárom za ich činnosť na poľskom území.⁹⁶

Niekoľkomesačná snaha poľských školských orgánov o pritiahnutie detí a rodičov do poľských škôl rôznymi výhodami nevedla k ich získaniu. Úsilie cirkevných inštitúcií, ktoré smerovalo k vytvoreniu samostatnej farnosti na zabratom území Kysúc a ustanoveniu poľského duchovného pre túto oblasť síce bola zavŕšená, ale vzhľadom na vypuknutie II. sv. vojny 1. septembra 1939, nová farnosť ani jej kňaz nestihli výraznejšie zasiahnuť do diania v tomto regióne. Farár J. Maciejczek navyše skončil v nemeckom zajatí.⁹⁷ Poľskej strane sa nepodarilo tiež dokončiť kostol v Svrčinovci ani postaviť nový v Skalitom. Odtrhnuté Kysuce boli nitrianskej diecéze oficiálne vrátené 1. februára 1940.⁹⁸ Z dôvodu krátkosti času a odporu voči polonizácii nezanechala tak činnosť poľských školských orgánov ako aj cirkevných inštitúcií vo vedomí obyvateľstva zabraného územia hlbšiu stopu.

⁹³ *AAK*, f. *KBA*, sign. *KBA* 1, list bisk. S. Adamského gen. vikárovi Kasperlikovi z 19. 6. 1939, s. 34.

⁹⁴ *AAK*, f. *KBA*, sign. *KBA* 17, list gen. vikára Kasperlika katovickému biskupstvu z 1. 8. 1939, s. 108.

⁹⁵ *AAK*, f. *KBA*, sign. *KBA* 17, list gen. vikára Kasperlika J. Maciejczkovi z 3. 8. 1939, s. 109 a sign. *ARZ* 95, list gen. vikára Kasperlika J. Maciejczkovi z 5. 8. 1939.

⁹⁶ *AAK*, f. *KBA*, sign. *KBA* 17, list gen. vikára Kasperlika farským úradom v Skalitom a Čiernom z 10. 8. 1939, s. 110. Kasperlik však liste z 11. 8. 1939 katovickej diecéze uvádza, že J. Maciejczek začal úradovať už o deň skôr, teda 7. 8. 1939 (*ARZ* 95).

⁹⁷ *AAK*, f. *ARZ*, sign. *ARZ* 100, rukou písaná poznámka z 23. 9. 1939.

⁹⁸ *AAK*, f. *ARZ*, sign. *ARZ* 101, list bisk. S. Adamského gen. vikárovi Kasperlikovi z 15. 1. 1940.

The School and Church situation in Kysuce Region Annexed by Poland in 1938

Year 1938, so fatal for the Czechoslovak Republic, befell most heavily on the borderline regions such as the upper Kysuce. Poland had been claiming this area without any success since 1918. On November 1, 1938, Poland sent a diplomatic note to the Czechoslovak government demanding a territorial withdrawal of the northern Slovakia, including the part of Kysuce. The Kysuce region was in a specific situation. Not entire villages but only their parts were taken. Such situations occurred in the villages of Svrčinovec, Čierne and Skalité. This fact subsequently determined the issues that the Polish state and even more the Church administration had to face. Actually, there were no churches on the Polish side and the only school was in Svrčinovec. The children did not want to attend Polish schools. Polish teachers tried to get them by giving them food and sweets but not very successfully. Katowice diocese headed by Stanislaw Adamski tried to finish the church construction in Svrčinovec and they also planned to build a new one in Skalité. Even Silesian Duke Michał Grażyński was involved. Katowice diocese at the same time strived to establish an independent parish in this area with a new Polish priest. One of the main motifs was to prevent unwanted influences on believers from the other side of the border. This was not accomplished until the summer 1939. However, the Polish side did not manage to complete the church in Svrčinovec nor build a new one in Skalité because the Second World War broke out on September 1, 1939.

Keywords: Slovak-Polish border(land), Slovak-Polish relations 1938-1939, delimitation, northern Kysuce region, Skalité, Svrčinovec, Čierne, Polish schools in Kysuce region, Katowice bishop Stanislaw Adamski, Silesian Duke Michał Grażyński, church in Svrčinovec

http://www.fphil.uniba.sk/index.php?id=historia_nova

MATULA, Pavol. Školské a cirkevné pomery na Kysuciach odstúpených Poľsku v roku 1938. In *Štúdie k jubileu Jána Kollára*. Historia nova 5. [online] Bratislava : Stimul, 2012, s. 176-195. Dostupné na internete: <http://www.fphil.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/ksd/Hino5.pdf>